

Slovenski dom

Štev. 205.

V Ljubljani, v četrtek, 10. septembra 1942-XX

Leto VII.

Izključna pooblaščenka za oglaševanje italijanskega in tujega
Izvor: Unione Pubblicità Italiana S. A. Milano.

Uredništvo in uprava: Kopitarjeva 6, Ljubljana.
Redazione, Amministrazione: Kopitarjeva 6, Ljubljana.

Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana
ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A. Milano.

V Egiptu topniško delovanje

Torpedovka »Orsa« potopila podmornico — Junaška smrt generala Georga Von Bismarcka

Uradno vojno poročilo št. 835 pravi: V Egiptu je naše topništvo obstreljevalo zbirališča nasprotnih motoriziranih vozil. Štiri angleška letala so bila sestreljena. Tri od teh so zbili nemški lovci, eno pa protiletalsko topništvo v Tobruku.

V letalskem dvoboju nad Malto se je eno letalo vrste »Spitfire« zrušilo v morje. Torpedovka »Orsa« je potopila neko podmornico.

Na egiptskem bojišču je v bojih preteklih dni na bojišču padel general Georg von Bismarck, poveljnik neke nemške divizije. S tem se je novo ime hrabrega poveljnika pridružil onim italijanskim in nemškim generalom, ki so v skupnih bojih v Libiji in Egiptu dali življenje za skupno stvar. Vojaki Osi na afriškem ozemlju pošiljajo generalu Von Bismarcku pozdrav močnih, prepričani, da bodo sleherno žrtev odkupili z zmago.

Junaštvo italijanskega letalca

Operacijski pas, 10. sept. s. Posebni dopisnik agencije Stefani je poslal tole poročilo: Nekje na egiptskem bojišču smo srečali letalca kapitana Maria Rigattija, ki je bil avgusta 1940 v neki letalski bitki nad Malto močno ranjen v nogo, a se ni hotel spustiti s padalom, da ne bi prišel v ujetništvo. Posrečilo se mu je, da je kljub najtežjim vremenskim nepravilnostim preletel več kot 100 km čez morje ter se lepo vrnil v naše postojanke. Za svojo hrabrost so ga odlikovali z zlato kolajno. Junaški častnik se je že izkazal v španskih bojih, kjer si je priboril srebrno kolajno za vojaško hrabrost. Zaradi hudih ran je moral dlje časa ostati v bolnišnici. Dobra oskrba mu je resila ranjeno nogo, a posledaj je moral hoditi s palico. Toda slavno izročilo italijanskih lovcev, ki pozna že toliko veličastnih primerov bajnega junaštva, ko so se hrabri letalci spet vrnili v boj, čeprav so bili poprej močno pohabljeni, ga je stalno mikalo. Rigatti se je moral dve leti skrbno zdraviti, preden se je lahko spet pridružil svojim tovarišem.

Naleteli smo nanj v enem tistih pustih afriških taborišč, kjer je vse vzdušje prežeto z vojno. Zmagovito se je spet izkazal v letalskih bojih nad egiptskim ozemljem. Hodil vedno s palico, stiska zobe ter s krepko voljo sodeluje v bojih. Z veliko muko se spravi v letalo, a ko je na svojem sedcu, ga ne prepoznate več. Tak je kakor vsi drugi in še boljši od njih! Hotel je biti v zadnjih bojih, kjer je spet zadostil svojemu staremu slovesu.

Kadar pristane, mu kretneje izdajajo napopore njegove volje, a obličje mu žari: to je obličje junaka. Italijanski lovci vidijo v Rigattiju moža, v katerem se spet izkazuje izročilo junaštva, ki jih čedalje bolj krepi.

Nemški oklepniki podirajo stalingrajske okope

Napredovanje južno od Novorosijska — Pri Kalugi, Rževu in Leningradu zavrtni sovjetski napadi — Hude izgube sovjetskega letalstva

Hitlerjev glavni stan, 10. septembra. Nemško vrhovno poveljstvo je včeraj izdalo tole uradno vojno poročilo:

Ko je bila v naskou zavzeta neka obvladujoča višina jugovzhodno od Novorosijska, je bilo pripeljanih nad tisoč ujetnikov, razen tega pa je bilo zaplenjenih 27 topov, en oklepni vlak in mnogo drugega vojnega blaga.

Pred obalo Crnega morja so bojna letala potopila 500 tonsko prevozno ladjo. Na Tereku so Sovjeti pri brezuspešnih napadih izgubili 18 oklepnikov.

Na trdnjanskem ozemlju pri Stalingradu so oklepni oddelki pogazili žilavo branjene sovjetske postojanke in zavzeli v ogorčenih borbah jugozapadno od Stalingrada obvladujočo višino. Ponoči so bila bombardirana mestna področja in sovjetska letališča vzhodno od Volge.

Jugozapadno od Kaluge so bili zavrtni pomovni sovjetski napadi. Število na tem bojišču od 25. avgusta uničenih oklepnikov se je zvišalo nad tisoč.

Okrog Rževa tudi včeraj ni bilo večjih bojov. V času od 30. julija do 6. septembra je bilo tukaj uničenih po kopnih silah in letalstvu vsega 2128 sovjetskih oklepnikov.

Na obkoljevalni fronti pri Leningradu so bili odbiti posamezni sovjetski napadi. Na Ladoškem jezeru so bile tri sovjetske topničarke težko poškodovane z bombami.

Na visokem severu so bojna letala bombardirala letališče ob zalivu Kuli in pristaniško ozemlje pri Murmansk. Pri tem je bilo uničenih 26 sovjetskih letal brez lastnih izgub.

Sovjetsko letalstvo je tudi včeraj v letalskih bojih z nemškimi in hrvaškimi lovci ter po protiletalskem topništvu izgubilo 137 letal. Pogrešana so štiri lastna letala.

Pri poletih nad zasedeno zapadno ozemlje in pri posameznih dnevnih motilnih poletih nad zapadno Nemčijo je bilo v letalskih bojih sestreljenih deset angleških letal. Oddelki angleških letal so ponoči napadli tudi nekatere kraje v jugozapadni Nemčiji. Civilno prebivalstvo je imelo izgube. V stanovanjskih predelih je ponekod nastala stvarna škoda in škoda na poslopih. Po dosedanjih poročilih so bili sestreljeni trije izmed napadajočih bombnikov.

V času od 28. avgusta do 8. septembra je izgubilo angleško letalstvo 252 letal, od tega 120 nad Sredozemskim morjem in Severno Afriko. V isti dobi je bilo v borbi proti Angliji izgubljenih 59 lastnih letal.

Nemška bojna letala so v pretekli noči napadla vojaške naprave na južni obali Anglije ter v sred-

nji in vzhodni Angliji. Pri tem je bila med drugim potopljena tudi angleška motorna ladja s 300 tonami.

Uradno poročilo o izgubah v mesecu avgustu

Italijansko vrhovno poveljstvo sporoča izgube v mesecu avgustu in tiste, ki niso našteve v prejšnjih seznamih, a za katere so do 31. avgusta predpisane listine in oznake:

Vojska in milica:
Egipt: padlih 508, ranjenih 893, pogrešanih 5956.
Rusija (11. seznam): padlih 280, ranjenih 947, pogrešanih 105.

Balkan: padlih 295, ranjenih 387, pogrešanih 31.
Mornarica: padlih 39, ranjenih 143, pogrešanih 109.

Letalstvo: padlih 52, ranjenih 85, pogrešanih pa 104.

Vesti 10. septembra

Rooseveltov govor v americkem kongresu je japonski uradni razlagalec Hari imenoval kot ultimatum predsednika Roosevelta vsej ameriški demokraciji. Če hočejo Američani obraniti svojo demokracijo, potem se ne smejo preveč zapuati predsedniku, ki stremi za diktaturo.

Število civilnih uradnikov japonske mornarice v južnih pokrajinah bodo zelo pomnožili, da bi čimprej dovršili vsa obnovitvena dela v zasedenih krajih.

Angleška agencija Reuter je objavila, da se je v brazilski prestolnici Rio de Janeiro izkrcalo 7000 ameriških vojakov s polno bojno opremo. Ta novica je vzbudila v vseh ameriških državah vznemirjenje, ker se boje, da ne bi Američani posegli v notranje življenje tudi drugih latinskih ameriških držav.

Zaradi srčne ohromelosti je umrl bivši turški zunanji in zdravstveni minister Riza Nur. Pokojnik je bil znan pisatelj zlasti v muslimanski verski stroki. Napisal je tudi veliko turško zgodovino.

Nov poziv na vse ruske vojske objavlja list »Pravda« rekoč: »Milijoni Rusov izvršujejo dolžnost do domovine. Ruski bojevniki, vam je domovina dala v roke najboljše vojni material. Rabite ga brezobzirno. Brez odhoda in neusmiljeno udarjajte po sovražniku.«

Neki britanski oddelki je v Perziji padel v zasedo upornikov in so imeli težke izgube. Rešilo se je le nekaj angležev, ki so pa morali upornikom pustiti vse orožje. Podobni epopide se dogajajo pogostokrat. Vsi naporci oblasti, da bi položaj uredili, so se izjalovili. Tudi v Palestini narašča nezadovoljstvo.

Ves nemški tisk govori o dilatantski gospodarski politiki ameriškega predsednika, ki je dovela v državi do inflacije. Cela vrsta prisilnih zakonov naj bi zagotovila stalnost cen in mezd, vendar kaže, da so vsi ti naporci brezupni. Pri vseh teh denarnih akcijah imajo svoje preste vmes Judje, zlasti pa je znan kot zakulisni igravec Jud Bernard Baruh, ki je bil že v prejšnji svetovni vojni režiser vse ameriške oborožitve in bi se rad do tega položaja dokopal tudi sedaj.

22 dni je dovolil americkemu kongresu za razpravo o novih predloženih zakonih predsednik Roosevelt. Poslanci in senatorji pravijo, da pomeni to pravi napad na ameriško svobodo.

Ameriški republikanski predsedniški kandidat Willkie se mudi v Ankarji. Tam je izjavil, da zaveznikom zelo primanjkuje ladijskega prostora. Edino v primeru, ako bi se potopitve zmanjšale za polovico, graditve novih ladij pa povečale za 100 odstotkov, smejo zavezniki upati na uspeh.

Angleški finančni minister je izjavil, da so se zadnje tedne britanski vojni izdatki povečali za 500.000 funtov dnevno.

Kabel močne napetosti je padel na dva vagona madridske podzemne železnice. Vzrova sta se ujela in to je povzročilo med potnikov veliko zmedo. Ljudje so skakali skozi okna na prosto, vendar je železniško osebje z naglimi reševalnimi poskusi napravilo konec zmede. Dve ženski in trije policijski čuvarji so bili ranjeni. Večje nesreče pa ni bilo.

Strelnica je udarila na veliko tovarno olja in mila v Andujarju v Španiji. Nastal je silovit požar, ki ga gasilci niso mogli pogasiti. Škoda je velikaneka.

Pet stotinj danskega protovoljskega zbora je včeraj defiliralo po ulicah danske prestolnice z nemško vojaško godbo na čelu. Sprejema protovoljcev se je udeležil tudi nemški poslanik v Kodanju v. Renthefink.

Na mino je zadela v Severnem morju švedska ladja »Tydingo« (7700 ton). 32 članska posadka je bila rešena in jo pričakujejo v Emdenu.

830 protovoljcev španske »sinje divizije« je bilo z navdušenjem sprejetih od prebivalstva in oblasti v San Sebastianu. Iz San Sebastianu so odpotovali v Valencijo, kjer so bili ravno tako svečano sprejeti in je prebivalstvo vzklikalo Španiji, Osi in zmagi proti komunizmu.

Povzročena škoda zaradi požigov in drugih izgredov v Indiji znaša že več milijonov funtov sterlingov, piše angleški list »News Chronicle«. Demonstranti so razdejali ali hudo poškodovali že okrog 200 javnih zgradb v Indiji.

Churchillov molk in izmikanja glede vsebine razgovorov v Moskvi

Stockholm, 10. sept. s. Predvčerajšnji dan označuje govor angleškega predsednika vlade Churchilla v spodnjem domu, ki se je po letnih počitnicah prvokrat sestal. Londonski dopisniki švedskih listov javljajo, da so postali londonski politični krogi posebno pozorno na tri točke iz govora prvega ministra in sicer: 1. značilna je izjava, da so Rusi mnenja, da je bila britanska in ameriška pomoč nezadostna in pomanjkljiva v primeri z bremenom, ki jih morajo sami prenašati.

2. izjava in napovedi glede položaja v Egiptu in glede dvomljivih možnosti za likvidacijo Osnih čet na tem odseku.

3. dramatični poudarek, ki ga je Churchill dal Malti, kaže, kakšen izreden pomen pripisuje britanski glavni stan Sredozemskemu morju.

Kolikor se tiče moskovske konference, je Churchill poskušal nasititi upravičeno radovednost poslancev, toda spretno se je izognil sleherni izjavi o vsebini razgovorov, ki jih je imel s Stalinom. Skušal je obrniti pozornost z izjavo in pohvalo ter z obdobjem od Stalina, toda med poslanci to ni imelo nobenega učinka. Poudarja se, da moskovska konferenca ni imela tistih rezultatov, katere so zavezniki pričakovali in da se Churchill navzlic njegovim govornim sposobnostim ni posrečilo pregovoriti njegovega »odličnega rdečega prijatelja« o izključnosti drugega bojišča, ki naj bi ga takoj odprli zavezniki.

Rusija je kopenska sila, mi smo pa otoška, je dejal Churchill, in zato je bilo težko dopovedati Rusom, kakšne so težave, ki se z njimi morajo boriti čezmorski prevozi. Med govorom Churchill ni pozabil pohvaliti samega sebe, ko je rekel, da je Stalin velik človek, ki se lahko prišteva med velike ljudi in med velike voditelje. Ta njegova izjava je vzbudila v poslanskih klopih smeh. Čisto nepričakovano pa je bila izjava o londonskem obisku Amerikancev generala Marshalla, admiralu Kinga in predsednikovega zaupnika Hopkinsa, kajti ta obisk so doslej zamolčevali in je britanska cenzura onemogočila vsako objavo. Končno pravijo švedski dopisniki, da Churchillov govor med poslanci ni vzbudil posebnega navdušenja in da ni pomiril zbornice, ki je pričakovala bolj jasnih in vzpodbudnih izjav.

Na splošno pa se razbere iz Churchillovega govora krute resnice, ki ne bodo angleškega ljudstva utrdile, pač pa zelo omajale.

Ženeva, 10. sept. s. Londonski dopisnik lista »Journal de Geneve« poudarja, da je najsižkejša točka v Churchillovem govoru odstavek, ki se nanaša na potovanje v Moskvo. — Churchill je bil prisiljen priznati, da so Rusi prepričani, da Angličani in Amerikanci niso izvršili vsega tistega, kar bi morali storiti za pomoč Rusom, medtem ko Rusi po drugi strani nikakor ne morejo razumeti težav, ki jih imajo zavezniki s pomorskimi vprašanji. Z drugimi besedami, piše dopisnik, bodi povedano, da navzlic optimističnim napovedbam anglosaške propagande prevladuje v javnosti vtis, da Churchillova pot v Moskvo ni rodila tistih ugodnih rezultatov, kakor jih skušajo pričarati politični krogi v Londonu in Washingtonu.

Berlin, 10. sept. s. Londonski tisk je končno priznal pravilnost nemškega uradnega poročila, ki je objavilo padee Novorosijska. V berlinskih krogih poudarjajo ozračje velike tesnobe, ki ga ustvarjajo v sovražnih državah vedno večje sovjetske izgube. Listi pravijo, da 3126 oklepnih vozil, ki so bila v zadnjih tednih uničena med zmagovitimi spopadi z Rusi na vzhodu, ni samo dokaz za junaštvo bojujočih se vojakov, temveč tudi izpričevalo za strahovite napore, ki jih morajo neprestano prenašati boljševiške armade. Zadržaja poročila z vzhodnega bojišča pravijo, da je silovitost erditih boljševiških napadov na nemške črte postopno upadla, posebno tam, kjer se je prejšnje dni zvečala. V zvezi s težkimi ozemeljskimi izgubami Sovjetov pa poudarjajo v Berlinu, da je posebno zanimiva pogodba, ki je bila sklenjena med Sovjeti in Kanado za dobavo kanadskega žita Rusiji v vrednosti 10 milijonov dolarjev. To je torej žito za tisto Rusijo, ki je še leta 1939, izvažala samo v Evropo več kot 4 milijone ton žita, danes pa je prisiljena zaradi izgube Ukrajine, da kupuje žito v Kanadi. Zanimivo bi bilo vedeti, kako bo Kanada pošiljala to žito Sovjetom, ko pa zavrlo zalezujočih podmornic žita skoraj ni mogoče pripeljati niti v Anglijo. Gle-

Rusija mora kupovati žito v Kanadi

Rusija, nekdanja žitnica, mora zdaj uvažati žito od drugod

de vojaškega položaja na vzhodnem bojišču pa je bilo danes v zunanjem ministertvu rečeno, da se napadalni nastopi lepo razvijajo, in sicer na prav vseh odsekih bojišča.

Nemiri v severni Irski

Stockholm, 10. sept. s. Neugodne novice prihajajo iz Ulstra. Čeravno oblasti stalno zatirajo, da ni nobenih nerodov in da so gospodar položaja, pa se streljanja in atentati množijo zlasti v obmejnem pasu, kjer križarijo konjeniške in oklepne patrulje. Mislijo, da dobivajo uporniki pomoč iz svobodne Irske, kajti tudi člani irske republikanske vojske se pridružujejo upornikom. Tudi v notranjosti dežele je policija izdala izjemne ukrepe in mnogo ljudi prišla. Dobila je tudi več skladišč orožja in našla neki dokument, iz katerega se je dalo razbrati, da se bo naslednji dan na določenem kraju zbrala večja skupina upornikov. Govore tudi o spopadu med policijo in delavstvom v neki tovarni, kjer so Irski imeli zborovanje. Dva agenta in en uradnik so bili ubiti. Več tovarn v Belfastu je bilo miniranih.

Lepa kapelica v vojašni Viktorja Emanuela III.

Pa zaradi poveljstva Divizije Sardijskih granadirjev je bila danes znotraj slovesno odprta majhna kapelica, ki je bila urejena v notranjosti bolniškega oddelka vojašnice Viktorja Emanuela III. v Ljubljani.

Slovesnosti, ki je bila strogo vojaškega značaja, so prisostvovali Poveljnik Armada ga zbora Eks. general Robotti, Zvezni tajnik, general Montagna in druge vojaške oblasti. Odsojnega Visokega Komisarja je zastopal načelnik kabineta comm. Bisia.

Povabljenosti osebnosti je sprejel pri prihodu Poveljnik Divizije general Orlando, nato pa so se vsi zbrali okrog spomnika v notranjosti kapelice. Spomenik je posvečen spominu v Sloveniji junaško padlih vojakov slavne Divizije.

Redupored izpitov na gimnaziji v Novem mestu

Popravni izpiti bodo 16., 17. in 18. septembra po razporedu, ki je objavljen v gimnazijskem poslopiju. Pismeni nižji tečajni izpiti se bodo pričeli 19. septembra ob 9. pismeni višji tečajni izpiti istega dne ob 8. Kandidatje, ki hočejo delati nižji ali višji tečajni izpiti, naj se prijavijo ravnateljstvu do 12. septembra. Učenci, ki hočejo delati sprejemni izpiti za vpis v I. gimnazijski razred, naj vlože toštarne prošnje do 12. septembra pri ravnateljstvu (v tajnikovi sobi). Prilože naj rojstni list, izpričevalo 4. razreda ljudske šole in zadnje šolsko izpričevalo.

Zaradi Valvazorjevega trga, Dolničarjeve in Peterloveljeve ulice je bilo zadnje čase precej pisanja, ker teh ulic po uličnih tablah res ni bilo mogoče najti. Menda je Valvazorjev trg dosti označen s spomenikom tega velikega moža na trgu pred muzejem, prav tako je pa tudi na hišnih tablicah okrog Valvazorjevega spomenika ime »Valvazorjev trg«. Tudi Peterlovelje ulice za univerzo ni nikdo črtal ali prekrstil. saj govori ulici na poslopiju vseučilišča visi ulična tabla z napisom »Peterlovelje ulice«, poleg pa tudi taka hišna tabla na hiši št. 1. Res samo pa še pred kratkim v Ljubljani po pomoči imeli kar dve Semeniški ulici, namreč pravo Semeniško ulico med stolnico in stolnim semeniščem, kjer je Ljudska knjigarna, prav tako so pa visele tablice z napisom »Semeniška ulica« tudi v ulici med stolnico in semeniščem. Sedaj je to popravljeno in graditelj stolnice, prošt Dolničar ter vsi njegovi znameniti sorodniki so spet na pravem prostoru dobili počaščenje slavnega imena Dolničarjev vsaj s hišno tablico na semenišču.

Zaradi grdega izsiljevanja - 3 leta robije

Ljubljana, 10. septembra. Poldrugo uro trajajoča večerajšnja razprava pred malim kazenskim senatom, ki mu je predsedoval s. o. s. dr. Julij Felaher, je pokazala v žarki ljudi grdo izsiljevalno dejanje, ki ga je bil zasnoval podel človek, izrabljajoč družinsko nesrečo ugledne mesarjeve soproge in hotel se okoristiti v svoje umazane sebične namene. Javno obtožbo zaradi zločina izsiljevanja in zločina tatvine je zastopal državni tožilec dr. Hinko Lučovnik.

Omenjenih zločinov je bil obtožen samski strojnik France Blaž, rojen 26. novembra 1900 v Ljubljani, stanujoč na Cesti 29. oktobra št. 23. Njegovo izsiljevalno dejanje tvori v bistvu tri glavne faze, ko je ta človek v drugem in tretjem dejanju nastopal kot organ finančne straže in kot podnarednik bivše jugoslovanske žandarmerije. Bilo je letos 20. julija. Deževen ponedeljek po nedelji sv. Vincencija. K Mariji Ocvirkovi, posestnici in ženi mesarja je prišla neka gospodična Valerija Justina, kakor so pozneje dognali. Izročila je Ocvirkovi zapečateno pismo in čakala na odgovor. V pismu je bilo v imenu odsotnega moža Franceta Ocvirka zahtevano, da izroči donšaški pisma znesek 8.500 lir, ker je mož drugače odmerjeno samo še nekaj ur življenja. Ocvirkova se je tega pisma zelo prestrašila, ker je vedela, da je mož neznanu kje z doma in ni vedela, kje se nahaja. Bila je že pripravljena dekletu izročiti zahtevani znesek. Iz previdnosti je še enkrat pogledala pisavo in spoznala, da ni pravi možev podpis, marveč ponarejen. Deklino je odpodila. To je bil prvi poskus zločina izsiljevanja.

Po dveh dneh, 22. julija, se je pri Mariji Ocvirkovi pojavil neki možki, ki se je predstavil službeno, kot organ finančne kontrole, češ da ima nalogo pregledati poslovne knjige in pa zapušćinske račune njene tašče. Nekaj časa je nezna-

Plinska sušilnica sadja in sočivja

Ljubljana, 10. septembra.

Plinsko sušilnico sadja in sočivja ima razstavljen mestna planina v svojem velikem izloženem oknu v kresiji nasproti nove ribnice. Sušilnica obstoji iz lesenega ogrodja in 8 les s pocinkano žico. Te lese so postavljene na leseno ogrodje in če prizmemo najmanjši plinski plamenček na dvojnem plinskem kuhlalniku, se sadje ali sočivje lepo suši brez posebnega nadzorstva. Med sušenjem je treba samo lede izmenjavati tako, da je bolj sveže sadje vedno najbližje plamenu. Tako je popolnoma nemogoče, da bi se sadje prismođilo ali celo sežgalo, ker plin daje neprestano enakomerno toploto, ki pa tudi pri normalnem plamenu ni tako visoka, da bi se moglo vneti ogrodje. Ker pri majhnem plamenu gorilnika v kuhlalniku pogori samo okrog 50 litrov plina na uro, pogori na dvojnem plinskem kuhlalniku samo kakih 100 litrov plina na uro, kar znaeje pri deseturnem sušenju komaj 1 liro. Da se stranke same lahko prepričajo, kako poceni suše in dobro delujejo take sušilnice, zato je v razstavnem prostoru mestne planine v kresiji razstavljena taka sušilnica v obratu. Odlična prednost sušenja na plinu je v tem, da sadje pri sušenju obdrži lepo barvo svežega sadja ter je posušeno sadje popolnoma brez vonja po plinu, kar je pač samo ob sebi umevno, naposled so pa ksrhliji ali rezine zaradi bele barve za oko vabljivi in okusni. Ker je to sušenje najcenejše, bo vsem gospodinjam prav dobrodošlo, zato se pa tudi prav naglo uveljavlja. Sicer je sušenje sadja in sočivja na plinu tudi v našem mestu že dalj časa znano, vendar so pa na plinu sušili sadje in sočivje, posebno pa gobe samo veliki trgovci. Sele vojni časi, ki od vseh gospodinjam zahtevajo vsestransko varčnost ter čim večje zaloge živil, kar nam v mirnih časih ni bilo treba, so tudi gospodinjska začela bolj sušiti sadje ter je razstavljena mala sušilnica na plin kakor naročena za mala gospodinjstva, saj ta najcenejša priprava enakomerno in zares lepo posuši vse ono, češar nam nudi sedaj narava v obilici.

Pridelovalcem krompirja

Najmanjšim pridelovalcem krompirja sporočila mestni gospodarski urad, da naj oddajo izpolnjene prijave pridelka vsaj do petka 11. t. m. v sobi št. 35, II. nadst. v Beethovnovi ulici št. 7, da jim bo mogoče o pravem času dostaviti živilske nakaznice s črkami za krompir že za mesec oktober, seveda pa samo tedaj in onim, ki so naznanili, koliko krompirja so zasadili in če je njihov pridelek krompirja tako majhen, da bodo upravičeno prosili za živilske nakaznice z odrezki za krompir.

Komunisti so do sedaj pobili okoli 1500 ljudi iz vseh krajev prihajajo vedno bolj strašna zločinov in nasilju

Iz vseh krajev prihajajo vedno bolj strašna poročila o komunističnih zločinov in nasilju. Sele sedaj prihajajo v Ljubljano podrobnejše vesti o nasilju partizanskih zločinov in tolovajev na deželi, kjer so kraljevali komunistični trinogi v enodnevnih vaških republikah in delili ljudstvu z orožjem »pravico«, kakršne mu ne bi mogel deliti niti najhujši sovražnik.

Iz posameznih vasi in naselij, ki so bila tako rekoč odrezana od sveta, prihajajo pretresljive vesti, da se človek kar zgrozi.

Velik je Kajnov greh, toda partizani so ga s svojimi zločinov nadkrilili. Po gozdovih odkrivajo številne grobove, kjer so našli mnogo, mnogo neznanih, zmujenih obrazov. Koliko gorja in zločinov je izvršila komunistična drhal pri nas v teh, za nas najhujših časih, bodo lahko ugotovili šele čez leta, ko bodo ugotovili pogrešane.

Po približni statistiki so partizani pobili po deželi in v mestu nad 1500 ljudi. Od teh so našli že nekaj na 800 trupel. Morda jih bodo še kaj. Ugotovljeno pa je, da so komunisti sami pobili mnogo svojih tovarišev, ki so jim bili v nadlego zaradi pomanjkanja hrane, boleznii ali pa zaradi nezanesljivosti.

V nekaterih krajih so vodili ljudje posebne zapisknike o komunističnih zločinov in nasiljih. Tako ljudje točno vedo za razne znane morilce, četudi se skrivajo pod komunističnimi imeni. V mnogih krajih se že snujejo ali so se celo ustanovile

vaške straže

Te straže niso sad kakega organizacijskega dela, temveč so se začele ustanjavljati na pobudo ljudstva samega, ki vidi le v tem svojo rešitev pred komunističnimi krdeli. Vaških straž je po Dolenjskem vedno več. Kmet hoče braniti svojo hišo in svojo družino, ker se briga le zanjo, ne pa za komunistične politične namere. Naš kmet je pošten in zdrav, zato se je odločil sam pokončati svoje zatiralce in morilce.

Čiščenje med partizani

Pri prisilnih »mobilizacijah«, ki so jih izvedli partizani v nekaterih krajih, kjer so ustanovili enodnevnne komunistične republike, je prišlo med komunistično drhal tudi precej poštenih kmečkih fantov, ki se niso mogli boriti proti oboroženim zločincem in so se morali odzvati njihovim zapovedim. Toda komunisti jim niso zaupali ter so jih imeli stalno pod nadzorstvom. Orožje so dali le zanesljivim pristajšem in somišljenikom, ki so jih »priporočali« krajevni terenski komunistični odbori. Ti odbori so bili tudi glavni hujskači za beganje ljudi, ki so jih na vse načine prisilili, da so zbežali v gozd ali pa vsaj pomagali partizanom pri raznih delih. Člani teh terenskih odborov so sicer navduševali druge za gozd in borbo, zasmehovali druge z bojazljivci, sami pa so ostali varno doma in našli vse mogoče zveze, da so lahko izvrševali svoje komunistično GPU poslanstvo.

Razumljivo je, da je prišlo po vsem tem tudi med partizani samimi do čiščenja. Šlo je za popolno nadvlado komunistične morilske drhali. Zato je ta poglaval v grobove vse malo bolj izobražene, pa tudi preproste kmečke, poštene fante, ki se niso ustrelili jasne izjave proti tolovajski družbi, ki si je pod krinko »osvobodilnega« boja naredila pečat narodnega boja, zaslužji pa v polni meri naziv »narodno uničevalcev«. Tudi po poročilih ljudstva je bil med partizani zadnje čase prepir, nato pa čiščenje.

Strahovanje pri Sv. Križu pri Litiji

V nedeljo, 12. julija so prišli partizani v župnišče in pretepili kuharico Ano Komatovo in služkinjo. Župnišče so popolnoma izropali. Ko so pobrali denar iz blaginje, v katero so vdrli, so zaklali prašiča in še nekaj goveje živine. Po hišah so izvršili več preiskav in grozili. Pred cerkvijo so ostrigli devet deklet, med temi učiteljico Sonjo Špilerjevo in Mijo Boršterjevo, sestro partizana Robija Boršterja. V gozd so odpeljali poleg teh še Franceta Zupanovo in Marijo Kožameljevo. Njihova usoda je neznan.

Zločinstva v Borovnici

V nedeljo, 12. julija so partizani ob belem dnevu pobili 4 osebe, in sicer 4 člansko družino - očeita in mater ter hčerki Lončar ter zasebnega nameščentca Mileta Viciča in njegovo 16 letno hčerko. Vse pri belem dnevu. Okrog Borovnice strahuje ljudi znani komunist Zalar Tone, po poklicu mehanik. Ta je prisilil v gozd tudi več mladeničev in nekatere nezanesljive med njimi tudi sam postrelil.

8 ranjencev je ustrelila

V neki kraški jami nad Bloščkom so imeli partizani ambulanto, kjer je bilo 14 ranjencev z zdravniko in bolničarjem. Ko se je ambulanti pri-

blizala italijanska četa, je bolničar oddal nanje dva strela. S tem je bližajoče opozoril, kje se nahajajo. Ko je zdravnica videla, da se vojaki bližajo jami, je s pištolo ustrelila 8 ranjencev, jih vrgla v prepad, nato pa vanj skočila še sama.

To je že tretja vest o partizanskem postopanju z ranjenci in onemoglimi. Tako so komunisti zapeljali mnogo kmečkih fantov v gozd, nato pa jih je zadela taka usoda. Svoje so tožili, da se fantje bore za »svobodo« in da so lahko ponosni nanje. Njihova trupla pa so že gnila v kakem skritem gozdnem kotičku, kjer jih je našla divjačina. Pod Malo in tudi pod Veliko goro so našli že na več krajih neznanu trupla, na katerih so bili znaki komunističnega mučenja, pretepanja, rezanja z nožem itd. Mnogim so odrezali spolovila, da so jih na ta način prisilili na razne izjave.

Smrt 70 letne žene

Partizani so odpeljali že pred mesecem Marijo Urbančič, tajnico prehranjevalnega urada pri Sv. Roku, in jo ustrelili. Tega dne so ubili na domu tudi mizarja Hrena Franceta iz okolice Stične. Dva njegova sinova, 16 letnega Stanka in 17 letnega Franceta, so odpeljali v gozd in ustrelili. - V Temenici so okrog 20. junija ubili partizani nad 70 let staro Heleno Zupančičevo.

V Bukovici so konec junija ustrelili brata Jakopin Ignacija in Viktorja, češ da sta kradla partizanom. Malo kasneje so ustrelili Strmec Stefana in njegovega brata. Pri Primskovem so komunisti ujeli osmošolca Kastelica Toneta iz Sada. Odpeljali so ga v domačo vas, ga tam privezali na drevo, pretepli, nato pa ustrelili. Dne 19. julija so komunisti ustrelili 19 letnega Omahena I. iz Podboršta, 26. julija pa Kastelic Franciško iz Rdečega Kala.

Popolnoma so izropali partizani Pevca Ignacija, župana občine St. Vid pri Stični. Njega samega niso dobili. Tokrat so oropali tudi hišo Jožeta Kralja iz Vrhopolja. Vencel Antonu so vzeli dva konja, prav tako Kraševcu Antonu. Drugim ljudem so partizani vedno jemali živino in hrano ter jim grozili.

Višnja gora

ob partizanski mobilizaciji

Prav na svoj način so komunisti izvršili mobilizacijo v Višnji gori. Zbrali so nad 300 fantov in mož. Med njimi je bilo prepričanih komunistov okoli 20, vsi drugi so morali to storiti zaradi orožja in polpne nemoči pred tolovaji, ki so grozili z uboju in umori. Ker niso imeli prostora za ljudi niti hrane, jih je poveljnik odsvolil, češ da ni zadovoljen z njimi, ker ni našel pri njih navdušenja.

V okolici so partizani naložili kmetom davek, ki ga je biralna vaška zaščita. Dajali so ga lahko v naturalijah in v denarju.

Najbolj se je »odlikoval« med partizani Lado Potokar, o katerem pravijo, da ima na vesti že 8 umorov. Sestanke v posameznih vaseh je vodil neki Šuligoj. Med partizani je bil znani častnik Primož. To ime označuje po osebnih poročilih višnjegorskega učitelja Turnhera in pa »tovariša« Elija, ki je krojač Fedija.

Partizanska zasliševanja

Pri partizanskih zasliševanjih je navadno navzoč komisar ali njegov namestnik, dva prisednika sodišča in straža. Mnogokrat pokličejo tudi tovariše, da prisostvujejo zasliševanju, seveda le stare partizane-komuniste. Stavljajo naslednja vprašanja:

Ali veš, kaj je OF, kaj so partizani in njih namen?

Ali veš, kaj je Bela garda? Katera belogardistična glasila si bral, od koga jih dobival in koliko?

Kaj dela OF proti veri in cerkvi? Zakaj poslušas in greš za svojim nespametnim škofom?

Kaj si storil za OF? Kaj si storil proti OF? Na vsa ta vprašanja je naše ljudstvo že odgovorilo, sedaj bo še obračunal s temi »sodniki-krvniki«, ki so ga pahnili v tako veliki nesrečo.

Vpisovanje za sprejemni izpit (I. razred sred. šole) bo na I. ženski realni gimnaziji v Ljubljani dne 14. in 15. septembra t. l. (ne 23. in 24. kakor je bilo prvotno objavljeno). K vpisovanju - vršilo se bo v Lichtenthurmovem zavodu - je treba prineseti prošnjo za pristupitev k sprejemnemu izpitu (obrazec se dobi tudi pri šolskem slugi), kolkovano s 4 L., rojstni in krstni list ter spridčevalo o dovršeni ljudski šoli (čež 4. razred). Kdaj se bo vršil sam sprejemni izpit, bo objavljeno na razglasni deski v Lichtenthurmovem zavodu. Vse učno osebo I. ženske realne gimnazije naj se zanesljivo zgleda v pisarni v ponedeljek, 7. t. m. od 9 dopoldne dalje. - Ravnateljstvo.

S. S. van Dyne:

ZAGONETNA SMRT

KRIMINALNI ROMAN

GOSPODA BENSONA

Plyfe ga je ošinil s pogledom, ki je izražal neskončno potrpljenje. »Ce bi se bil res podal v Catskills, daleč proč od vseh virov novic, kakor sem povedal svoji ženi, kako bi bil mogoče tako naglo zvedeti za Alvinovo smrt? Na žalost pa nisem povedal svoji ženi, da se bom mimogrede ustavil tudi v New Yorku. Res je, gospod Markham da imam tehtne razloge, zakaj svoji ženi nisem povedal, da sem odšel sem. Ce bi se bil takoj vrnil domov, bi ona zaslutila, da sem se ustavil v New Yorku, in moral bi ji razložiti vzrok, zakaj sem to storil. Zato sem se rajši odločil za pot, ki se mi je zdela bolj enostavna in bolj gladka.

Videti je bilo, da je Markhamu vedno bolj zoprno to hinavsko Plyfejevo blebetanje. Po kratkem molku ga je vprašal precej surovo:

»Dejstvo, da je bil Vaš avtomobil tisto noč pred Bensonovo hišo, nima ničesar skupnega z Vašo dozdnevno željo, zaplesti stotnika Leacocka v to žalostno zadevo, se vam ne zdi?«

Plyfe je začuden pogledal. Bil je očividno užaljen. »Dragi gospod upravnik, če se večeraj v mojih besedah odkrili kak sum, ki bi letel na stotnika Leacocka, se je to zgodilo gotovo zaradi tega, ker sem

bil videl tisto noč stotnika pred Bensonovo hišo, ko sem se pripeljal z avtomobilom tja!«

Markham je radovedno pogledal Vanceja in nato vprašal Plyfeja:

»Ste trdno prepričani, da ste videli Leacocka?«

»Čisto natančno sem ga videl. Ze večeraj bi bil to omenil, če se ne ne bi iz tega lahko sklepalo, da sem bil na kraju umora.«

»Zakaj vendar niste?« je vprašal Markham. »Bilo bi to obvestilo bistvene važnosti in jaz bi ga danes jutraj že lahko porabil. Več vam je bila Vaša udobnost kot pa pravica. Vse Vaše vedenje zbuja številne dvome o tem, če ste res tisto noč prebil čes tako, kakor pravite.«

»Res, posebno veselje morate imeti nad tem, da ste do mene strogo, je dejal Plyfe nekam očno. »Toda, na žalost napakno sodite o meni in ne morem dati vašim besedam prav.«

»Mar se vam ne zdi, da bi Vas bil kdo drugi na mojem mestu že davno dal zapreti?«

»Zdaj pa res ne morem reči drugega,« je sladko pripomnil Plyfe, »kot to, da sem imel veliko srečo, da sem naletel vprav na Vas.«

Markham je vstal.

»Za danes bo dovolj, gospod Plyfe. Ostanj pa morate v New Yorku, dokler vam ne dovolim, da se smete vrniti domov. Vedite pa, da Vas smatram za eno glavnih in najvažnejših prič.«

Plyfe nas je pozdravil z vsemi ceremonijami, kot je bila njegova navada, ter odšel. Njegov obraz je bil kot obraz človeka, ki se mu je zgodila krivica.«

Ko sm bili spet sami, je Markham pogledal Vanceja zelo resno in dejal: »Tvoja prerokba se je uresničila. Nisem si drznil upati v takšno srečo. Plyfejevo pričevanje je zadnji člen v verigi dokazov, ki govore proti stotniku.«

»Priznam,« je odvrnil Vance mirno, »da se tvoja domneva zdi pravilna, toda, na žalost so še vedno notranji, psihološki razlogi, ki jih je treba tudi upoštevati. Vse se ujema, razen tistega, kar se nanaša na stotnika. Vprav to se ne ujema... Zdi se ti čudno, vem, toda njemu ni mogoče pripisovati vloge Bensonovega morilca, kakor se ne bi smelo ogromnemu Tetraccziniju dati vloge sila nežne Mimi.«

»V kakršnem koli drugem primeru bi na vse zadnje še dal vseno prav tvojim naziranjem. Toda zaradi tako obtežitnih okoliščin, ki govore proti Leacocku, si jaz, ubogi navadni zemljanec, ne morem misliti, da bi bilo mogoče kako določeno osebo smatrati za krivo nečesa za zaradi tega, ker ima prečo po sredi temena in ker pri jedi

zatlači prtič za zavrtnik. Doslednost se temu upira.«

»Takšni Tvoji logiki se moraš zahvaliti, da se ti je posrečilo prepričati številne nedolžne o njihovi krivdi,« je pripomnil Vance, vstal in se pretegnil. »Kaj praviš, če bi šli na teraso na mal prigrizek. Tale nedopovedljivi Plyfe me je čisto izžepal.«

V poletni jedinici, kvozi katero se je prišlo na teraso Stuyvesanta, smo našli majorja Benson. Bil je sam, in Markham ga je povabil, naj se nam pridruži.

»Mi lahko poveste, kdo je tisti človek?« je vprašal začuden major.

»Prav lahko. Jutri bo vedelo zanj že vse mesto... Gre za stotnika Leacocka.«

Major Benson se je zazrl vanj, kakor da mu ne verjame.

»Nemogoče. Ta mladenič je bil vendar z menoj tri leta v Franciji in sem imel lepo priliko, da ga dobera spoznam. Oprostite, če vam rečem, da ste v zmoti... Policija je na napačni sledi.«

»Ni to policija,« je pripomnil Markham. »Po zaslugi mojih neposrednih poizvedovanj smo izsledili stotnika.«

Major je umolknil njegov molk pa je razodeval nek dvom.

»Veste, gospod major,« se je oglašil Vance, »da sem tudi jaz prav istega mnenja, kot vi, o stotniku? Veseli me, da je moj vtis potrđil človek, kot ste Vi človek, ki Leacocka dobro pozna.«

»Pa dobro, kaj je delal Leacock tisto noč pred Bensonovo hišo?« je silil Markham dalje.

»Morda je Bensonu pel podoknico,« se je pošalil Vance. Preden je Markham mogel odgovoriti, mu je hišna pomolila vizitko. Zdelo se je, da mu je prav, ter je dejal, naj vstopi.

»Zdaj bomo zvedeli še ostalo. Vprav pričakoval sem Higginbothama. To je tisti možakar, ki sem ga dopoldne pošlal, naj zasleduje Leacocka.«

Higginbotham je bil košen, bled in slok mladenič.

* Namigava očitno na vlogo, ki jo je bil igral Tetracczinij leta 1906 v operi »Bohème« v gledališču »Manhattan«.

Z Gorenjskega

V Vodich je praznoval 90 letnico Janez Kosce. V Kranju je umrl znani posestnik in trgovec Anton Vizjak. Pri Sv. Križu nad Jesenicami je umrl Janez Pičulin. Na Jesenicah sta umrla Stefan Šober in Jože Gerdej. Prvi je doma iz Slovenj Gradca in je bil zaposlen pri KID kot valjni mojster, drugi pa je doma iz Motnika in prav tako zaposlen pri KID.

Na Gosposvetskem polju so našli že mnogo starin. V Celovcu pa so prav pred kratkim našli in sicer v severnem delu mesta pri delih na nekem vrtu 163 srebrnih novčičev, od katerih jih je bilo 150 v posodi iz črne lončevine. Novci so iz dobe rimskega vojaškega cesarja Karakale. Kovani so bili v dobi od 253. na 273. po Kristusu.

Poroke v Kranju. Jože Blaznik in Stefanija Kemperle, Ciril Bajt, mizar, in Marija Brusova, Srečko Oštr, vratar na Golniku, in Antonija Dolen, Ivan Kalan, brusar, in Margareta Troyar, Leopold Bisand i n Marija Dočenc, Ivan Starman in Rozi Gregorič, Pavle Pečelin, posestnik iz Brekovec, in Rezi Brence, Rudolf Eržen in Justina Buh, Franc Hafner in Marija Miklavčič, Stefan Tomc in Franciška Rozmana, Vinko Venedik in Angela Lauter, Jože Ahacič in Marija Zmajc, Rafael Bastič in Hilda Dolenc, Ivan Gladek in Antonija Fojker, Ivan Jenko in Marija Arnež, Ivan Aljč in Marija Jagodic, Jože Jeraj in Marija Habat, Pavel Čadež in Lojzka Hafner, Ludovik Mohorič in Franja Vohinčeva, Franc Kremžar, ključavničar iz št. Vidla pri Ljubljani, in Ivanka Pritekel, zasebna uradnica iz istega kraja.

Delo Pokrajinske delavske zveze v Ljubljani

Pred nekaj dnevi je bila sklenjena važna kolektivna pogodba za nameščenec zavarovalnih zavodov. S to pogodbo so bile plače znatno zvišane s 1. junijem 1942 ter se je tudi na nameščenec zavarovalnic razširila trinajsta plačica, kakor je veljala za nameščenec v Italiji. Pred podpisom pogodbe so se vsi uslužbenci zavarovalne stroke zbrali na skupščino v veliki dvorani Zveze. Na tej skupščini je glavni strokovni svetovalec Zveze tov. Dal Pra podčrtil važnost in pomen strokovnih organizacij, ki imajo v Italiji bolj kakor v kateri koli drugi državi neomejene možnosti za socialno skrbstvo in zaščito delovnih slojev. Očrtal je kratko pomembnost sedanjega zgodovinskega trenutka, poudarjajoč, da se zdrave evropske sile bore za to, da jih ne bi uničila jalovost demoplutokracij in barbarsko preživelega in upornega sveta, ki pričakuje od držav Osí nov, pravičnejši red. Bila bi nesmiselna vsaka ilustracija, ki bi dodal strokovnjakom, kajti narodna gospodarstva majhnih narodnostnih edinic se morajo nujno nasloniti na velika narodna gospodarstva, če nečjejo biti uničena, temveč usmerjena v novi evropski red, ki bo moral sprejeti od sil Osí trajni pravični mir. Zapirati oči pred temi resnicami bi pomenilo isto, kot hoteti vzdržati se na površju v papirnatem čolnu na razburkanem morju.

Zatem so predsedniki Zveze, oddelka delojemalcev bančne in zavarovalne stroke ter sindikata delojemalcev zavarovalne stroke pojasnili udeležencem skupščine vsebino pogodbe, ki jo je skupščina sprejela na znanje s popolnim odobravanjem.

Začetek operne predsezone

Opera, ki je bila tri tedne zaprta, je pričela s predsezonskim delom v nedeljo, 6. t. m. Uprizorili so iz sporeda pretekle sezone uspešni »Balletni večeri«. Predsezona bo trajala do začetka oktobra, tedaj se bo pričela redna sezona za abonentne. V predsezoni bo izvajanih nekaj del iz prejšnje, med njimi: Suppejeva opereta: »Boccaccio«, komična opera bratov Riccijev: »Krišpin in njegova botra« in v proslavo 150 letnice Rossinijevega rojstva, njegova opera: »Sevillski brivec«. Predstave v operi se bodo vršile ob delavnih ob istem času kot lani: ob 17. Dnevna operna blagajna posluje vsak dan od 10.30 do 12.30 in od 17 do 19. V dneh, ko se vršijo predstave, je odprta blagajna tudi pol ure pred začetkom.

Športni drobci

Konkordija: Gradjanski 6:2 in ne 5:2! Prvi rezultat prinaša zdaj zagrebški športni časopis, kar se nam zdi čudno, saj je zagrebški radijski napovedovalec v večernem športnem poročilu na dan odigrane prvenstvene tekme najavil rezultat 5:2, katerega smo tudi mi zapisali. Po dolžnosti rezultat te tekme popravljamo.

Zabeležiti tudi moramo dvakratno gostovanje zagrebškega Haška v Romuniji. V prvi tekmi je nastopil proti moštvi Unirea Tricolor. Rezultat 1:0 za domačine. Gol je padel šele tri minute pred koncem. V drugi tekmi je imel Hašk za nasprotnika moštvo Venus. Tekma je ostala z 1:1 neodločena. Hašk je sicer ugajal, le napad je bil izredno neučinkovit.

Moštvo zagrebških akademikov bo v kratkem odšlo na turnejo po Slovaški. Med drugim bodo igrali nogometne tekme v Žilini, Ružomberoku in Batizovcih. Haškova napadalna vrsta bo okrepljena s Kacijanom.

V okviru nedeljskih športnih dogodkov ne smemo pozabiti omeniti italijanskega drž. prvenstva v hoji na 50 km, ki je bilo prirejeno v Novari. Po dveletnem presledku je zmagal spet Guglielmini iz Verone. Zmagovalec je bil v odlični kondiciji in ni imel resnejšega konkurenta. Rezultati: Guglielmini 4:58:06,8; 2. Mazza 5:06:05,8; 3. Crola, 4. Putilli itd.

V nedeljo je bilo po Italiji tudi cela vrsta nogometnih tekem, ki pa so bile le prijateljske in priprava za skorajšnje tekme prvenstvenega značaja. Pri nedeljskih tekmah se je pokazalo, da so posebno oni klubi s prvega razreda v prav dobri formi in da bodo bodoče prvenstvene tekme sila ogorčene. V najboljši luči so se pa pokazali Roma, Lazio, Torino, Ambrosiana, Fiorentina in Vicenza.

V Švici že igrajo letošnji nogometne jesenske prvenstvene tekme. Od nedeljskih rezultatov bi bilo omeniti visoko zmago Grasshoppera nad Bazelom 6:0. Tudi Granchen je visoko porazil svojega nasprotnika Young Fellows s 5:0, Cantonal pa je premagal Curih s 7:1. Ostali rezultati so bili bolj tesni.

V nedeljo so imeli mariborski Rapidovci v gosteh graški Sportni klub. Tekma je bila zelo razborita in jo je moral sodnik zaključiti šest minut pred koncem. Do takrat pa so Mariborčani gostom nasuli že 5 zgoditkov, dočim sami niso prejeli nobenega.

V mestu Biella so v nedeljo priredili tek pod geslom »Sto metrov«, ki so se ga udeležili najboljši italijanski sprinterji. Bilo je več predtekov. Končno pa je zmagal Muzzana Franco in je dosegel čas 11,4. Ni pa bil to najboljši čas dneva, saj so bili že v predtekih doseženi nekateri boljši rezultati. Tekmovalcev je bilo nekaj nad 30.

Moštvo Celjanov je preteklo nedeljo gostovalo v Gradcu, kjer so nastopili proti graškim poštarjem. Celjani so bili močnejši in so zmagali z rezultatom 2:0.

Nemška državna nogometna reprezentanca se že vestno pripravlja za srečanje s švedsko. V nedeljo so reprezentativci igrali poskusno tekmo proti Germania-Königshütte, ki je prvak Gornje Šlezije. Reprezentanti so zabili »samoc ducat golov«, sami pa so bili »neomadeževani«. Kaže, da so državni izbranci v prav dobri formi.

26. septembra se boš v pariškem zimskem kolesarskem stadionu pomerila poklicna boksarja Cerdan in Ferrer. Slo bo za naslov evropskega prvaka v welter-kategoriji. Ves čisti dobiček, ki ne bo majhen, saj je zanimanje za nastop že zdaj zelo velik, pa bo darovan svojcem tistih padlih Francozov, ki so bili ob življenju pri izkrcanju Angležev v Dieppu.

Nemška državna enajstletna vojska zadnjikrat pomerila svoje moči, pred nastopom proti Švedom, v nedeljo, 18. t. m., ko bo igrala proti reprezentanci Gornje Šlezije.

Jahn, znani nogometni vratar nemške reprezentance je tudi odlični vratar pri rokometaših. V zadnjem času pa nastopa prav uspešno Jahn v svojem rokometnem moštvi Berliner SV 92 kot srednji napadalec.

Ljubljana

Koledar

Danes, četrtek, 10. septembra: Nikolaj T. Petek, 11. septembra: Milan, škof.

Obvestila

Nočno službo imajo lekarne: dr. Kmet, Tyrševa c. 43; mr. Trnkoczy ded., Mestni trg 4; mr. Ustar, Šelenburgova ul. 7.

Lepa pobožnost Lavantincev na Rakovniku. Preteklo nedeljo se je zbrala v svetišču Marije Pomočnice na Rakovniku množica vernikov Lavantinske škofije, ki trenutno bivajo v Ljubljani. Ob petih popoldne se je pričela pobožnost s pesmijo: »Ti, o Marija! ki so vsi prav ubrano zapeli. Sledila je pridiga prof. Dr. Hanželiča, Nato so bile slovesne pete litanije Matere Božje z navdušenim ljudskim petjem, gorečo molitvijo za sv. Cerkev, sv. očeta, prevz. škofa Ivana Jožeta, za nas vse. Na koncu je podelil blagoslov z Najsvetejšim stolni praž g. dr. Maks Vrabec. Posamezni verniki so še dolgo ostali pred Marijinim prestolom in ji izročali v varstvo sebe in vse svoje drage domače.

Skupina šoferjev Pokrajinske delavske zveze sporoča članstvu in vsem ostalim šoferjem, da ima svoje uradne ure vsak torek in petek od 10-12 v tajništvu industrijskega oddelka PDZ. Izven tega časa naj se šoferji obračajo za vse informacije na tajništvo industrijskega oddelka v Pokrajinski delavski zvezi, I. nadstropje, soba št. 5, kjer lahko vplačajo tudi članske prispevke. — Skupina šoferjev PDZ.

Drž. tehniška srednja šola v Ljubljani. Popravnici in razredni izpiti se bodo pričeli v sredo, dne 16. septembra t. l. in se bodo vršili po razporedju, ki je objavljen v šolski veži (Gorupova ulica št. 10).

Popust mestnim uslužbencem na električni cestni železnici je dovolila mestna uprava, ker bi jim rada vsaj kolikor toliko olajšala razmere. Po dogovoru mestne občine s tramvajsko družbo bodo vsi mestni uslužbenci odslej lahko dobili mesečne karte po 20 lir predvsem za vožnje od doma do urada in nazaj. Ker velik del uslužbenstva stanuje daleč od svojih poslovnih prostorov, bodo pri tej ugodnosti prihranili precej hoje, obutve in »čas« ter si podeljšali odmor in počitek. Mestni uslužbenci bodo to ugodnost povrnili mestni občini pač z marljivim delom, ker bodo prihajali na delo neutrujeni in spočiti.

Šolski zbor Glasbene Matice bo deloval v letošnjem šolskem letu n a Matici soli. Vodil ga bo ravnatelj Polič in bodo pevke vaje dvakrat na teden po eno uro. Namen šolskega zbora je, vaditi v pravem, resnem koncertnem petju ter usposobiti zbor za manjše in večje nastope. Pouk je brezplačen. Prijave sprejema do sobote pisarna Glasbene Matice.

Sporod Ruplovega violinskoga koncerta, ki bo jutri, v petek zvečer, ob pol 7. uri v veliki filharmonični dvorani, ima dva dela. V prvem delu so na sporedu: Veracini, Bach in Lalo. S svojimi klasičnimi deli, med katerimi še prav posebno opozarjamo na Bachov Adagio iz prve Sonate za violino solo. Drugi del pa obsega lažje virtuosne skladbe, ki dajo umetniku vsjo priliko, da pokaže svoje veliko tehniko. Prvi je Tartini, mojster vseh violinistov, s svojimi varijacijami na Corellijevi tema. Variacije so lahkotnega, virtuosnega značaja; nato sledi Debussyjeva skladba: Deklacija lanenih las, ki je izredno nežna in močno občuiena. Škerjanc je zastopan s skladbo Ostinato, v kateri je uspešno komponistu doseči neverjeten vzgon. Delo je izšlo letos v založbi Glasbene Matice in se dobi na književnem trgu. Kot zadnji je na sporedu Sarasate s Ciganskimi napevi. To delo smatrajo za njegovo najlepše delo in je tudi v vsji violinski literaturi največkrat izvajano. Violinista Rupla bo spremljala na klavirju njegova stalna koncertna spremljevalka pianistka Zora Zarnikova. Predprodaja vstopnic v knjigarni Glasbene Matice.

Dober pianino kupi Glasbena Matica. Ponudbe s ceno in natančnim naslovom na odbor Glasbene Matice.

Ljubljansko gledališče

Drama

Sobota, 12. sept. ob 17.30: »Bog z vami mlada letca. Izven. Znižane cene od 10 lir navzdol. Nedelja, 13. septembra ob 14: »Konto Xc. Izven. Zelo znižane cene od 10 lir navzdol — ob 17.30: »Kralj na Betajnovci. Izven. Zelo znižane cene od 10 lir navzdol.

Opera

Četrtek, 10. septembra ob 17: »Krišpin in njegova botra«. Izven. Znižane cene od 18 lir navzdol.

L. in F. Ricci: »Krišpin in njegova botra«. Fantastična veseliga v osmih slikah. Peli bodo: Krišpina — Primožič, Aneto — Mlejnikova, Fabricija — Janko, Mirabolana — Anžlovar, Contina — Lipušček, Hasdrubala — Zupan, Lizetto — Poljanarjeva, botro — Golobova, Bortola — Simončič. Dirigent: A. Neflat, Režiser: R. Primožič. Zborovodja: R. Simoniti.

Dolge zimske večere

si boste najlepše krajšali s knjigami

Slovenčeve knjižnice

ki bo nudila od oktobra dalje vsak mesec po tri lepe povesti in romane

Nekaj programa II. letnika

- Jalen: Bobri, I. del »Sam«. Izvirna povest.
Perril: Neznani učenec. Roman iz Kristusovih časov.
Kallas: Maščevanje svete reke. - Povest velike ljnske pisateljice.
Ljeskov: Začarani romar. - Roman slavnega ruskega klasika.
Vesela dom. igre, zabave in čarovnije v družini.
Haggard: Roža sveta. Roman iz križarskih vojsk.
Vovk: Naš Buček. Zivljenje vaškega poredneža. Izvirno.
Hey: Pota in zapreke. Ljubzenski roman mladega iznajditelja.
Fogazzaro: Pesnikova skrivnost. - Najlepše delo italijan. klasika.
Blackmore: Lorna Doon. - Povest ljubzni in sovraštva.
Jalen: Bobri, II. del »Rod«.

Vsaka naročnik bo dobil dve lepi knjigi za nagrado

kakor tudi »Slovenčev koledar« po ugodnostni ceni.

Dosedanji naročniki: Obnovite naročnino!

Naročite se na knjižnico še danes pri upravi knjižnice, Ljubljana, Kopitarjeva 6 ali v Ljudski knjigarni ali v njeni podružnici na Miklošičevi cesti 5 ali pa pri naših zastopnikih v Ljubljani, kakor tudi po raznih krajih v pokrajini.

Naročite se čimpreje na to najlepšo

družinsko zbirko knjig

Sodelujejo najboljši domači pisatelji. - Iz številne tuje literature so skrbno izbrana mnoga dela svetovnega slovesa

»Slovenčeve knjižnice«

- Zagorčinov: Ljubezen kraljične Sofije. Roman iz bolgar. zgodovine.
Lagerlöf: Dekle z Močevja - Zaklad gospoda Arneja - Ptička.
Mallot: Brez doma. Svetovna mladinska povest.
Radzvjeczovna: Devajtis.
Jesenski: Demokrati. - Slovaški humorističen roman.
Nicodemi: Postružka. - Svetovno znana povest italijan. pisatelja.
Tomazič: Pohorske pravljice.

Za nagrado naročnikom II. letnika: Levstik: Martin Krpan. Z ilustracijami L. Perka. Nad 70 celostranskih ilustracij.
Wren: Trije bratje. Roman poguma in požrtvovalnosti.

Prilozumo si opravico, menjati vrstni red knjig in radi evant. zaprek nadomestiti kako knjigo z drugo.

Vsaka knjiga bo stala za naročnike

samo 6 lir

V polplatno vezane za naročnike po 13 lir, v celo platno vezane pa po 20 lir.

3 knjige na mesec!

Zdravnik gre s križem svet

»Prav dobro,« sem odvrnil. »Prav za prav vam nimam kaj povedati, toda če ne boste omenili mojega imena, vam bom dal naslov, kjer boste lahko kaj zvedeli. Tu v Tokiju živi znanstvenik, ki je napravil neki ribji izvleček; ta silovito pospešuje rast otrok. Otroci, ki jim ga daje, rastejo z dneva v dan. Če greste k doktorju X., vam bo dal nekaj podrobnosti X., vam bo dal nekaj podrobnosti X., vam bo dal nekaj podrobnosti X.«

Naslednje jutro so vsi tokijski listi objavili vest o čudodelnem prašku, ki pospešuje rast. Ker je slo za poročilo, ki je za Japonce silno važno, so ga dopisniki Associated Pressa in Reuterja takoj pobrali in ga po brozjavnih kabljih razširjali po vsem svetu pod mojim imenom. Ko sem prišel v Združene države, sem našel kipe izrezkov iz raznih listov ter pisem, ki so mi jih poslale stotine ljudi di majhne raste z vseh krajev sveta ter me prosili pojasnil glede praška za rast. Pisem je bilo toliko, da sem moral napreči vse sile svoje pisarne, da sem mogel izraziti vsem svoje obžalovanje, ker jim ne moremo dostreči z nikakim pojasnilom.

sem se kopal, sem bil zatopljen v svoje misli ter hotel iti v sosednjo sobico, a ko sem hotel prestopiti prag, sem zagledal več fotografskih aparatov, ki so bili naperjeni vame. Priškočil sem in zadržal roko, ki je hotela prižgati magnezijevo svetilko.

»Vendar ne boste razširjali moje slike, ki bi me kazala brez vsake oblike!« sem ogorčeno ugovarjal. »Jasno, da ne,« mi je odgovoril eden izmed fotografov. »Spodnji del slike bomo odstrigli in nihče tega ne bo opazil.«

Podoba plešastega možaka z razgaljenimi rameni mi je bila bolj všeč kakor pa popolna golota. S svojim hitrim posegom sem preprečil večje nesrečo, obleden pa še nisem bil. Kadar pa je šlovek brez oblike vpričo obledenih ljudi, se ga loteva občutek manjvrčnosti. Zato mi je bilo hudo nerodno ves čas, ko sem se moral z njimi pogajati in pomenkovati. Fotografji so prišli k meni s čisto dolopončenim namenom in so trdno sklenili, da se ne bodo vrnili v uredništva svojih listov, preden me ne bi pristisnili. Med razgovorom sem hodil sem pa tja ter pograbim en kos oblike za drugim in si ga nadel; z oblačenjem sem mi je vrnila samozavest, začel sem glasneje govoriti in moje dokazovanje je bilo čedalje bolj trdvarno in prepričljivo. Potem ko sem izprosen in jih pregovoril, da so odšli.

Na Japonskem je treba vsako stvar opraviiti po natančnih pravilih tamšnjih šeg in navad. Izjem niso dovoljeni. V manjših japonskih hotelih je kopanje ravna po strogem obredniku, ki ga ne sme nihče prezreti. Japonci so vneti za telesno snago. Preden gredo v veliko kad, se temeljito očistijo z vodo iz posod, ki niso dosti večje od navadnih umivalnikov. A ker so sumili, da se Anglosaksanci vsi bili videti iskreni v pozdravih in radi vdajajo navadi, da se kar brez voščilnih ob slovesu. Vendar pa so poprejšnjega umivanja potapljajo v veliko kadi, ki je namenjena za veliko kadi, ki je namenjena za aplošno porabo, so pridne strežnice, sploh hodile sem in tja ter oprezovale, če gostje ne kršijo kopaliških navad. Šele ko sem bil čisto umival, so mi dovolili, da sem šel v veliko kad s skoraj vročo vodo in da sem ostal v njej, kolikor se mi je ljubilo. Ko sem prišel iz kopeli, sem bil rdeč kakor kuhan rak.

Prav tako mi strežnice niso dovoljevale, da bi se naužil svežega zraka po eno kroglico in jo tudi pojedel. Hotel sem, da bodi pregraja med mojo sobo in hodnikom odprta, a to je nasprotovalo japonskim šegom. Brž ko sem se umaknil v svojo sobo, sem zaslišal lahno stopicajoče korake in nekdo je pregrajo neslišno spust zasloni. Ko je bilo vse tiho, svoji skrivni ročnosti Navzlic njim, a ko sem homim šegam, ki človeka včasih res sem našel spravljajo v resno zadržje, ter kljub pregrajo znova zaslonjeno. Take bit-strogemu ravnanju po izročilu, so ke so včasih trajale kar cele noči. Japonci vendarle zaljubljeni v zdravje, Zjutraj so smehljajoče se stráž-hodnjaške zadeve.

Obsodbe zaradi Heydrichovega umora v Pragi

Neizpodbitno je bilo dokazano, da so obsojenci skrivali atentatorje, angleške padalce

»Frankfurterzeitung« z dne 6. septembra uradno objavlja, da je izredno sodišče v Pragi na javnem zasedanju dne 3. septembra izreklo razsodbo nad cerkvenim starišinom češke pravoslavne cerkve v Pragi Janom Sonnwendom, dalje nad škofom pravoslavne cerkve Gorazdom, čigar zasebno ime je Matej Pavlik, nad kaplanom pravoslavne cerkve Karla Boromejskega v Pragi, Dr. Vladimirom Petrekom in nad župnikom iste cerkve Václavom Ciklom. Vsi so bili obsojeni na smrt, njihovo premoženje pa se zapleni. 5. septembra je bila obsodba izvršena in so bili obsojenci ustreljeni. Obsojeni so bili zaradi tega, ker so skrivali morilce SS — nadvojde Heydricha in še pet drugih agentov — padalcev v cerkvi Karla Boromejskega, kjer so jih podpirali in oskrbovali z vsem potrebnim. Pri razpravi, katere so se udeležili češki in nemški častniki v velikem številu, so obtoženci priznali, da so zavestno skrili v cerkvi, ki stoji

na Reslovi cesti v Pragi, angleške padalce, o katerih so vedeli, da so med njimi tudi morilci Heydrichovi. Vsega skupaj so skrili sedem takih zločincev in jih skrivali tam do 18. junija, ko jih je policija odkrila. Pri razpravi se je pokazalo, da je starešina cerkve Sonnwend dal pobudo za to, da so padalce skrili v cerkvi. Kaplan Petrek je skrite padalce oskrboval sproti z vsem potrebnim in je celo enemu od zločincev, ki je imel zaradi eksplozije bombe poškodovane oči, priskrbel zdravnika, ki ga je zdravil. Tudi jim je donajal časopise. Cerkovnik in drugi uslužbenci, ki so imeli opravka v cerkvi, pa so morali kaplanu prisesti, da bodo molčali o dogodkih v cerkvi. Škof Gorazd, ki je po tem, ko so bili padalci skrili v cerkvi, odpotoval v Berlin, je prav tako vedel za vse to, kakor tudi župnik Cikel. Tako je bila dokazana zarota popolnoma jasno in nedvoumno, zaradi česar je bila izrečena smrtna obsodba nad vsemi štirimi.

Volga - največja reka v Evropi

V davnih časih se je imenovala »Ra«, v srednjem veku »Itil«, za »Volgo« pa so jo krstili Bolgari.

Ze drugič v sedanji vojni stoje nemške čete ob Volgi. Potem ko so jeseni lanskega leta prekoracile njen gornji tek, so zdaj prve divizije dosegle spodnji tek veletoka, severno od Stalingrada. Reka je dolga 4000 km in je torej tri in polkrat daljša od Rena. Izvira v neznatnem močvirju južno od Valdajskih višin, ki ležijo le 226 m nad morsk gladino. V glavnem je Volga usmerjena z zahoda proti vzhodu. Pri mestu Kazan priteka Kama in tod se veletok obrača v severno-južno smer.

Volga ima

1080 pritokov

ki bi objeli vso zemeljsko oblo, če bi jih strnjili v vrsto. Večino teh stranskih tokov sprejema v svojem gornjem teku. Če vzameš zemljevid o Volginem vodovju v roko, se ti zdi veletok kakor drevo, ki je sestavljeno iz debela brez vej in se na koncu košato razraste. Največ vode priteka Volgi iz obširnega gozdnega ozemlja, ki se razprošira od Ilmenskega jezera pa prav do severnega Urala.

190 dni v letu je Volga plovna. Zanimivo je, da sta skrajna konca skoraj do istega dneva uklenjena v led, čeprav leži izvir v višini severnega rtiča Jütlandije, izliva pa v zemljepisni širini Benetk. To posebnost razlagajo z znanim celinskim podnebjem in z velikim mrazom ob spodnjem teku Volge. V srednjem teku pozna Volga manj dni brez ledu. V celoti je Volga plovna le kakšnih 170 dni v letu. Kakor Dnjeper in Don, tako je tudi Volga zaradi izredno majhnega padca zelo plitva in široka. Zato je treba vodne poti vsako leto znova pregledati in ugotavljati, če so pripravne za plovbo. Peščene sipine stalno romajo in zato parniki in čolni le nekaj časa v letu lahko brez nevarnosti vozijo po tem veletoku, sicer jim pod vodstvom izkušenih krmarjev grozi nevarnost, da zadenejo na dno.

Volga ni le najdaljša, marveč

tudi najširša reka v Evropi

Pri Rževu meri njena širina 120 m, pri Kalininu 200 metrov, ob izlivu Oke 850 (Oka sama ima 1600 m), malo nižje od izliva Kame 700 do 2700 metrov, pri Saratovu 4200 in pri Stalingradu celo 8000 metrov! Te številke seveda veljajo samo za redne razmere. Kadar pa voda narašča, se dvigne gladina za 14 metrov ter poplavlja zemeljski pas, ki ni nikdar manjši od desetih, večinoma pa širši od pedesetih kilometrov! V pozni jeseni pa je Volga plitva, tako da najdeš mnogo mest, kjer največji evropski veletok lahko prebreds.

Volgina delta — polovica Belgije!

Volga ima največjo delto v Evropi, saj pokriva površino 15.000 km, kar ustreza nekako polovici Belgije. Samo en rokav, znani Ahtuba, je 500 km dolg. Poteka vzporedno z glavnim tokom. Vse ozemlje Volgine delte je zmeda širokih plitvih vodnih tokov, močvirnih otokov in z ločjem poraslih jezerc — pravi raj za vodne ptice — ob obeh straneh Volge pa se razteza solna puščava.

Kakor rečeno, imajo s plovbo po Volgi zaradi ledu in plitvin precejšnje težave, a kljub temu se je razvila v

najbolj živahno vodno prometno pot na zemlji

Ze v davnihi, ko so Volgo imenovali Ra in v poznem srednjem veku, ko je nosila ime Itil, je posredovala v prometu med cvetočim gospodarstvom Perzije in arabskimi deželami ter med evropskim severom. Volgi so dali ime Bolgari, ki so nekdo ob srednji Volgi imeli veliko državo, preden so ob ljudskem preseljevanju krenili proti jugozahodu ter se naselili južno od donavskega izliva. Po mongolskem viharju so tatarska plemena zasedla srednji in spodnji tek Volge. Šele po hudih bojih se je Ivanu Groznemu posrečilo l. 1552. osvojiti kanat Kazan in štiri leta pozneje kanat Astrahan. S tem je celotna Volga prišla v rusko last. V 17. stoletju je bila edina vodna pot za rusko zunanjo trgovino, ker murmanska obala in Belo morje v tedanjih razmerah nista bili dostopni, medtem ko je Rusija leta 1617. izgubila Ingermansko deželo in s tem dostop do Finskega zaliva.

Nemške naselbine v Povolžju

Vse do 18. stoletja so bila področja ob spodnji Volgi skoraj neobljudena. Čeprav je zemlja tod zelo rodovitna, se razprostirajo na obeh straneh spodnje Volge neskončne puščave. Carica Katarina je spoznala, da je v to zemljo treba zasaditi plug in jo preorati. Zato je poklicala v deželo kmete iz jugozahodnih nemških krajev. To so bili kmetje, ki so po roparski vojni Ludovika XIV. obubožali. Z delom njihovih rok so nastale bogate naselbine Nemcev v Povolžju. V dobi njihovega največjega procvita jih je bilo nad 600.000. Področje, kjer bivajo Nemci ob Volgi, leži nekoliko severneje od velikega Volginega kolena ob njenem spodnjem teku. Kadar govorimo o Volgi, nam nehoti pride na misel znana pesem »Ej uhnjem«. Pa niti v teh krajih ne živijo otožni napravi drugače kakor v mehkem čustvenem spominu, zakaj že mnogo stoletij je poteklo, odkar čolnov ne vlačijo več ljudje.

Leta 1820. je pripeljal

prvi parnik po Volgi

in nekako po letu 1850. so jeli stroji nadomeščati človeško silo. V zadnjem desetletju so več ko polovico celotnega ruskega prometa po notranjih vodah opravili samo na tem veletoku. Mnogo prekopov spaja zgornjo Volgo s porečjem Neve in Dvine, torej tudi z Vzhodnim in Belim morjem. Sicer je res, da je večina teh prekopov močno zastarela in da ne zmore več sedanjega prometa. Prav sodobna pa je ureditev gornje Volge ne daleč od Ribinske in velika vodna pot Volga-Moskva, ki je spojena po novem prekopu. Ta poteka iz Moskve skoraj naravnost v severno smer.

Zahtevajte povsod naš list!

93
poznanstvo, da, reči bi mogli celo, da je nastalo prijateljstvo. Mlada mestna gospodična je začutila neke vrste privlačnost do krošnjarke z dežele zaradi njene lepe zunanosti, ki je dobila še poseben poudarek v njeni krasni noši. Gospodična Ekenstedt jo je resnično občudovala zaradi njene izredne pridnosti, zaradi ročne spretnosti in zaradi njenega razuma, ki se je izražal posebno jasno v njenih kratkih in bistrih odgovorih.

Vsekakor pa je bila zelo presenečena, ko je doznala, da je bil tako oster razum dan takšni ženski, ki ni znala niti brati niti pisati, še bolj pa je bila presenečena, ko jo je nekajkrat zasledila pri tem, da je vlekla iz kratke železne pipe. Toda s tem se dobri odnosi v bistvu niso skallili.

Pa še nekaj drugega je bilo zelo prijetno. Tuje dekletje je uporabljalo kopico besed in izrazov, ki jih gospodična Ekenstedt ni razumela. Nekoč se je primerilo, ko je novo prijateljico vzela s seboj v sobo, da bi ji razkazala mnoge lepe reči, ki so krasile stanovanje, da ubogo dekletje svojega začudenja ni znalo izraziti nič drugeče kakor z vzdikom: »To je pa zlodijevo lepo!«

Gospodična Ekenstedt je bila nad tem izrazom čisto iz sebe, dokler ni med glasnim smehom spravila iz nje, da pomenj v ustih dekletice iz Dalarna izraz »zlodijevo« najvišji izraz občudovanja.

Nasprotno pa je gospa polkovnikova zelo redko obiskala pridno delavko. Možna bi bila razlaga, da je s posredovanjem svoje hčerke skušala prodreti v njen značaj, nadarjenost in dekletove navade, da bi tako ugotovila, če sploh prihaja v poštev kot žena za njenega sina. Kajti nihče ne sme dvomiti o tem, da je gospa Ekenstedt že prvi trenutek izdala, kdo je ta mladenka, namreč nova sinova nevesta. Ne, o tem resnično ne bi smel dvomiti nihče, ki je imel malo pojma v promisljivem in prodirnem umu gospe polkovnikove Ekenstedt.

Toda žalosten dogodek je skrajšal bivanje dekleta iz Dalarna v ekenstedtski hiši. Pokolnikovo sestro, gospo Elzo Sjoeborg, ki je po smrti svojega moža živela pri svojem bratu, je zadela kap in nekaj ur kasneje je umrla. Tedaj so se morali lotiti priprav za njenemu stanu primeren pogreb. Vse stranske sobe so zasedle šivilje, kuharice in tapetniki, da bi vsi sobo odeli v črno. Zavaljo tega se je morala deklica iz Dalarna takoj posloviti.

Poslali so jo v delovno sobo gospoda polkovnika, da bi dobila svoje plačilo. Ljudem v hiši je padlo v oči, kako nenavadno dolgo je trajal razgovor v delovni sobi. Ko je dekletje končno prišlo ven, je imelo krvavordeča lica. Dobrosrčna sobarica je menila, da je žalostna, ker je morala sedaj zapustiti hišo, v kateri je imela toliko veselja, in da so ji kot neke vrste nadomestilo ponudili, naj bi prišla na dan pogreba v kuhinjo, da bi mogla poskusiti dobre jedi, ki bodo takrat na mizi.

Pokop so nastavili na četrtek enointridesetega avgusta. Sin Dr. Karel Artur Ekenstedt je bil kajpada povabljen in je prispel že v sredo zvečer.

Sprejeli so ga z veliko radostjo in zdelo se je, da je čas do pogreba porabil za to, da je starejšim in sestram poskušal podati predstavo o ljubezni, zaradi katere so ga občani spoštovali. Brez dvoma ni bilo lahko za treznega mladega svečenika govoriti o zmagoslavju. Toda njegova mati, ki je bila po pismu Karline Loewenskoeld do neke mere poučena, ga je s svojimi vprašanji vzpodbujala in prisilila, da je pripovedoval o številnih dokazih hvalečnosti in udanosti, ki je je bil deležen. Prav tako si je misliti, da je gospa Beate Ekenstedt pri tem čutila res čisto materinsko veselje.

Popolnoma naravno je, da pri tej priložnosti ni omenil uboge delavke, ki je nekaj dni prebivala v hiši. Naslednje jutro je bilo izpolnjeno s pripravami za pogreb in tako Karel Artur tudi tedaj ni prav nič izvedel o bivanju lepe dekletice iz Dalarna v hiši njegovih staršev.

Na željo polkovnika Ekenstedta so morali njegovo sestro pokopati z vsemi častmi. Vabila so dobili škof in pokrajinski glavar, kakor tudi mnoge izmed uglednejših družin v mestu, ki so sploh kdaj prišle v stik s pokojno gospo, ženo stolnega prošta. Tudi industrijec Schagerstroem z Velikega Sjoetorpa je bil med povabljenec, ker je veljal po svoji umrli ženi za sorodnika pokojne proštove vdove. Ker mu je ta pozornost od strani ljudi, ki so imeli razlog, da so se mu prikupili, prišel prav, je s hvalečnostjo sprejel to povabilo.

Italijanski »Mas« (motorni protipodmorniški čoln) vozi s polno paro

»Leventá« - madžarska mladinska organizacija

Gonilna sila tega gibanja naj bi bili vzori velikih mož in njih npravstvena moč

»Leventá«, gibanje madžarske mladine ni prav nič drugega kakor so sorodna gibanja mladine na Bolgarskem, v Nemčiji, v Italiji in drugod. Prav te dni so voditelji tega gibanja končali s svojim taborenjem v Debrečinu, kjer so mnogo razpravljali o glavnih ciljih »Leventec«.

Madžarska mladina sama zaenkrat še ne pripisuje temu gibanju kake večje aktualnosti. Zaradi tega so voditelji razpravljali v koliko »Leventá« odgovarja svojim ciljem in v koliko se organizirana mladina sama drži okvira tega gibanja ki je

staro že več ko 20 let

»Leventá« torej ni morda kaka novejša ustanova, ampak se je začelo že v letu 1921. Glavni njen cilj je bil telesna vzgoja in zmogljivost mladine obeh spolov v starosti od 12 do 21 let; pri tem pa tudi niso zanemarjali moralne vzgoje mladine. Gibanje samo pa je imelo še drug poseben namen: po trianonski mirovni pogodbi je imela Madžarska dovoljenje, da sme imeti samo 30.000 vojakov pod orožjem. Zato je bil tudi namen tega pokreta vzgojiti madžarsko mladino v vojaškem duhu in s tem nadomestiti obvezno vojaško službo. Od leta 1921. do leta 1939. je to gibanje delovalo v vsej tišini in so voditelji zlasti pazili, da bi se izognili pozornosti »zmagovitih« držav. Pa tudi široko madžarsko občinstvo je kaj malo vedelo o tem delu, časopisi so o njem molčali. Bil je to najtišji čas, toda uspehi niso izostali. Treba je samo omeniti, da so Karpate zasedle madžarske čete, katerih redna vojaška vzgoja je trajala samo šest tednov. Vojaška predvzgoja je dosegla svoj uspeh in organizacija je dala Madžarski strumne in dobro vzgojene vojake.

Današnji pomen in važnost

»Leventec«

Danes pa, ko je vojaška služba na Madžarskem obvezna, čakajo organizacijo »Leventec« druge naloge. Vojaški madžarski zakon iz leta 1939. smatra, da je sedaj naloga Leventec pripravljati mlade ljudi telesno in duševno za izvršene naloge in za obrambo domovine. Velik pomen mladinske vzgoje za bodočnost Madžarske in za ves svet je poudaril tudi Horthy.

Pod tem vidikom zbira »Leventá« v svojih vrstah srednješolce, visokošolce in tudi one, ki ne hodijo več v šolo. Duh tega gibanja se je zlasti uveljavil v srednjih šolah. Grof Pavel Teleky je spoznal, da morajo imeti nadzorstvo nad organizacijo vzgojitelji in vojaki. Novi vojaški zakon je »Leventec« moderniziral in ga prilagodil današnjim razmeram. Zlasti je bilo treba odločiti, ali naj bo ta pokret navadno gibanje ali državna ustanova. Razlika je v tem, da je gibanje nastalo samo po sebi in dela za državo, dočim bi bilo kot državna ustanova umetno ustvarjeno. Mladinske voditelje so iz-

brali iz mladine same, kar se je odlično posrečilo.

Glavni cilji

»Leventá« je ne glede na vojaški značaj organsko dopolnilo za nacionalno vzgojo. Glavni cilji te vzgoje so: 1. vojaška in domovinska vzgoja na verskih temeljih; 2. telesna in zdravstvena vzgoja; 3. vojaška predvzgoja; 4. vzgoja k samozavestnemu državljanu; 5. dopolnilo k šolski vzgoji.

Vzori velikih mož in njih npravstvena moč je gonilna sila vsega gibanja. Življenje v skupnosti, počastitev junakov, šport in zabava jklenijo mladino duševno in telesno ter jo pripravljajo za visoke naloge in za obrambo domovine.

Preveč vneti nogometni vratar

Nekje na Slovaškem je šolska mladina na svojem »vaskem igrišču« zbijala žogo. Stanje je bilo 27 : 20, ko je mali vratar poraženih sklenil, da za nobeno ceno ne spusti nobenkrat več žoge v mrežo. Ze je spet frčala nevarna žoga proti njegovim vratom, a on se je s takšno »parado« pognal najo, da je na glavo zletel v bližnji vodnjak. Njegovi tovariši so ga z nekim kavljem poleglnili spet na igrišče. Vsi, ki so videli ta prizor, so bili prepričani, da se bo tisti pogumni skok malega vratarja huje končal. K sreči pa so ugotovili le manjše praske na njegovem obrazu, drugače pa je fant ostal popolnoma nepoškodovan in se je že nekaj trenutkov že spet na vso moč metal za žogo, da nasprotnik na zelenem polju vsaj čez sedem in dvajset ne bi prišel. To so junaki, ki jim je res kaj za »svoje barve«.

EIAR — Radio Ljubljana

Petek, 11. septembra 1942-XX. — 7.30 Pesmi in napevi — 8 Napoved časa — Poročila v italijanski — 12.20 Plošč — 12.45 Koncert tenorista Andreja Jarca (na harmoniko spremlja A. Stanko) — 13 Napoved časa — Poročila v italijanski — 13.15 Poročilo Vrhovnega Poveljstva Oboroženih Sil v slovenščini — 13.20 Orkester Cetra vodi dirigent Barzizza — 14 Poročila v italijanski — 14.15 Koncert Radijskega orkestra, vodi dirigent D. M. Šijanec — Klasična glasba za godalni orkester — 14.45 Poročila v slovenščini — 17.15 Novi orkester vodi dirigent Fragna — 17.35 Trio Emona — 19 »Govorimo italijansko« — prof. dr. Stanko Leben — 19.30 Poročila v slovenščini — 19.45 Komorna glasba — 20 Napoved časa — Poročila v italijanski — 20.20 Komentar dnevnih dogodkov v slovenščini — 20.30 Vojaške pesmi — 20.45 Znani dueti — 21.15 Koncert Radijskega orkestra, vodi dirigent D. M. Šijanec, sodeluje sopranistka Valerija Heybal — Opera glasba — 21.50 Nicotera: Pogovori s Slovenci — 22 Koncert Adamičevega orkestra — 22.45 Poročila v italijanski.

SELMA LAGERLOEP:

NA RAZPOTJIH SRCA

ROMAN

»Kaj naj storim, da bi te potolažila? Amor, Amor, pomisli: njega, ki ga jaz ljubim, vodiš v nesrečo in pogubo! Ali imaš namen, da ji boš daroval tudi njegovo ljubezen? To je bilo edino, kar si ji doslej odrekal. Amor, Amor, ali je res v tvojih računih, da ji boš podaril tudi njegovo ljubezen?«

Karlina ni več spraševala nad nobeno stvarjo, ni bila več začudena. Jokajoč je legla v posteljo.

Pogreb soproge stolnega prošta

Gospa polkovnikova Ekenstedt se je po obisku v proštni v Korskryki vrnila v Karlstadt in dva dni kasneje je dopotovala v mesto lepa deklica iz Dalarna, krošnjarka, ki je na hrbtu nosila običajni velik usnjen nahrbtnik. Toda v mestu, kjer so bili redni trgovci, ji je bilo prepovedano izvrševati njeno vsakdanjo obrt. Zategadelj je pustila svoj nahrbtnik v hiši, kjer je prenočevala, in stopila na cesto le s košarico, v kateri je imela verižice za ure in lasne sponke, ki jih je bila sama naredila.

Mladenka iz Dalarna, ki je hodila od hiše do hiše, da bi našla kupece za te reči, je tako prišla tudi v ekenstedtsko hišo. Gospej polkovnikovi so silno ugajala krasna dela in je povabila prodajalko, naj bi ostala nekaj dni v hiši, da bi iz nekaj dolgih kodrov naredila razne spominčke. Tiste kodre je bila odrezala v rani mladosti svojemu sinu Karlu Arturju in jih od takrat ohranila. Ponudba se je zdela krošnjarki močno dobrodošla. Brez premišljevanja jo je sprejela in že naslednji dan je začela s svojim delom.

Deklico iz Dalarna so namestili v sobo, obrnjeno proti dvorišču. Gospodična Jakobina Ekenstedt, ki se je dobro poznala na ročna dela, je pogostokrat stala ob njej, da bi videla, kako se ta dela delajo. Na ta način se je med njima razvilo neke vrste